

بررسی نظر دانشجویان و اساتید دانشکده‌ی علوم پزشکی زنجان در مورد تأثیر ارزشیابی توسط دانشجویان بر عملکرد آموزشی اساتید

فریبا آربونی^۱، دکتر عباسعلی نوریان^۲، هاجر بخشوده^۳

arbooni@hotmail.com

نویسنده‌ی مسئول: زنجان، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، معاونت آموزشی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی

چکیده

زمینه و مدل: ارزشیابی یکی از مهم‌ترین پایه‌های ارتقای کیفیت آموزش می‌باشد که هدف اصلی آن بهبود برنامه‌های آموزش و فعالیت‌های اعضای هیأت علمی است. نتایج ارزشیابی را می‌توان به عنوان بازخورده‌ی برای اساتید و ارتقای نقاط ضعف و شناخت نقاط قوت در پی داشته باشد. این پژوهش در همین راستا جهت پی‌بردن به تأثیر ارزشیابی دانشجویان پزشکی بر بهبود تدریس اساتید انجام گردید.

روش بررسی: در این پژوهش که یک مطالعه‌ی توصیفی بود، تعداد ۲۷۶ نفر دانشجو به عنوان نمونه‌ی تصادفی و کلیه‌ی اعضای هیأت علمی در حین تدریس (۱۲۳ نفر) انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه‌ای مشتمل بر دو بخش اطلاعات دموگرافیک و فرم نظرسنجی مشتمل بر ۲۵ سوال بر اساس مقیاس لیکرت در پنج بخش (محتوای آموزش، محتواهی علمی، ارتباط استاد و دانشجو، مقررات و نحوه‌ی آزمون نهایی) که توسط محققین تهیه و آلغای آن با ۹۶ درصد تایید گردید، بود. داده‌ها پس از جمع‌آوری با استفاده از آمار توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: در این مطالعه ۸۲ نفر از دانشجویان پزشکی و ۸۰ نفر از اعضای هیأت علمی شرکت کردند. ۷۳/۸ درصد اساتید و ۳۵/۴ درصد دانشجویان مذکور بودند. نتایج نشان داد که اکثریت اساتید با ۶۷/۸ درصد و دانشجویان با ۵۰ درصد بیشترین تأثیر ارزشیابی را در حیطه‌ی مقرراتی و کمترین تأثیر را در حیطه‌ی آزمون (اساتید با ۴۱/۲۷ درصد و دانشجویان با ۳۳/۳۶ درصد) می‌دانستند. در مقایسه‌ی بین دو دیدگاه مشاهده شد که اساتید (۵۰ درصد) و دانشجویان (۳۹ درصد) موافق تأثیر ارزشیابی بر عملکرد آموزشی اساتید بودند که به نظر می‌رسد اساتید نسبت به دانشجویان بیشتر موافق تأثیر ارزشیابی بودند. تفاوت معنی‌داری در هر پنج بعد، بین گروه دانشجویان و اعضای هیأت علمی مشاهده گردید.
 $(P=0.0001)$.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های پژوهش دیدگاه اساتید و دانشجویان مولید آن است که ارزشیابی تا حدود زیادی بر بهبود تدریس در ابعاد مختلف اثر بخش بوده، سیستم ارزشیابی به عنوان یک معیار می‌تواند برای رشد حرفة‌ای و کیفی تدریس از اهمیت ویژه‌ای برخوردار باشد. لیکن برای رسیدن به ارتقای و پیشرفت در فرآیند یاددهی و یادگیری مستلزم مطالعات گستردۀ‌تری در خصوص روند فعلی ارزشیابی می‌باشیم.

واژگان کلیدی: ارزشیابی، دانشجو، اساتید، عملکرد آموزشی

۱- کارشناس ارشد مدیریت آموزش دانشگاه علوم پزشکی زنجان

۲- دکترای انگل شناسی پزشکی، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی زنجان

۳- کارشناس آمار، دانشگاه علوم پزشکی زنجان

مقدمه

ارتقای کیفیت آموزش عمل نماید. بدیهی است در این راستا شناخت دیدگاه دانشجویان و استادان به عنوان افرادی که ارزشیابی را انجام می‌دهند و افرادی که مورد ارزشیابی قرار می‌گیرند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اگر دانشجویان دیدگاه مثبتی در نحوه انجام ارزشیابی و کارایی آن در بهبود عملکرد استاید نداشته باشند، صحت و دقت پاسخ‌های آنان به سوالات ارزشیابی مورد تردید جدی قرار می‌گیرد. از طرف دیگر اگر در استادان هم دیدگاه مثبتی در مورد ارزشیابی فرد توسط دانشجویان وجود نداشته باشد، پذیرش نتایج و لحاظ نمودن آن توسط استادان جهت ارتقای عملکرد خود به وقوع نمی‌پیوندد^(۴). از آنجایی که ممکن است در تحقیقات و مطالعات انجام شده دیدگاه‌های متقاوی در رابطه با تأثیر ارزشیابی در عملکرد آموزشی استاید وجود داشته باشد، انجام این مطالعه جهت تعیین دیدگاه‌های افراد درگیر در ارزشیابی و شناخت نقاط قوت و ضعف آن می‌تواند گام مثبتی برای برنامه‌ریزان و مسؤولین جهت بهبود و ارتقای کیفی در آموزش و عملکرد استاید فراهم نماید. با توجه به برنامه‌ریزی مسؤولین جهت بهبود و ارتقای کیفی در آموزش و عملکرد استاید ضرورت این مطالعه مبرهن است.

روش بررسی

این پژوهش یک مطالعه‌ی توصیفی بود، جامعه‌ی مورد مطالعه دانشجویان پزشکی و اعضای هیأت علمی دانشکده‌ی پزشکی زنجان بودند. برای تعیین حجم نمونه از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شد و از نظرات کلیه‌ی اعضای هیات علمی که حداقل یک سال تحصیلی به فعالیت آموزشی مشغول بودند، استفاده گردید. استایدی که در حال مأموریت آموزشی یا فرصت مطالعاتی بودند و دسترسی به آنها مقدور نبود، از جامعه مورد مطالعه حذف شدند، و همچنین دانشجویانی که حداقل یک سال تحصیلی را گذرانده بودند، مورد مطالعه قرار گرفتند. در گردآوری اطلاعات از

ارزشیابی به یک فرآیند ساختارمند برای جمع‌آوری و تفسیر اطلاعات اطلاق می‌گردد که تحقق اهداف مورد نظر برنامه و میزان آن را تعیین می‌نماید^(۱). در این راستا، ارزشیابی تعیین می‌کند که آیا هدف‌های مورد نظر تحقق یافته‌اند یا در حال تحقق هستند و به چه میزان ارزشیابی برای تعیین ارتباط، اثر بخشی و تأثیر فعالیت‌های مشخص مورد استفاده قرار می‌گیرد^(۲). بی‌تردید ارزشیابی از موثرترین روش‌ها برای تضمین کیفیت و شرط اساسی روند ارتقای (Continuos Quality Improvement) کیفیت مستمر در سیستم آموزشی می‌باشد. ارزشیابی این امکان را فراهم می‌سازد که بر اساس نتایج حاصله، نقاط ضعف و قوت مشخص گردد و به دنبال آن گام‌های مناسب جهت تصمیم‌گیری در راستای ایجاد تحولات و اصلاح گردش کارها برداشته شود^(۳). در سیستم آموزشی بین انواع ارزشیابی، ارزشیابی استاید از مهم‌ترین آن می‌باشد که از طرق مختلف (دانشجویان، مدیران و همکاران) به طور معمول در هر نیمسال تحصیلی انجام گرفته، نتایج آن برای بازخورد به استاید و همچنین به مسؤولین دانشگاه ارایه می‌گردد. ارزیابی استاید توسط دانشجویان به وسیله‌ی پرسشنامه‌های مشخص که در مورد دروس نظری و عملی در اختیار آنان قرار داده می‌شود، انجام می‌گیرد و نتایج آن می‌تواند نه تنها منبع خوبی برای برنامه‌ریزان دانشگاه جهت ارتقای استاید و ارزیابی کلی گروه آموزشی باشد، بلکه فرصت مناسبی برای استاید جهت شناخت نقاط ضعف و قوت خود و تلاش جهت بهبود آن فراهم آورد. یک ارزشیابی مناسب، زمانی موققت آمیز خواهد بود که تأثیر خود را در بهبود برنامه‌ی آموزشی و عملکرد اعضای هیأت علمی بگذارد و می‌بایستی این سیستم ارزشیابی به گونه‌ای عمل نماید که نه تنها به طور ایده‌آل فرصت ارتقای حرفه‌ای را برای استاید فراهم آورد، بلکه عملاً نیز در بهبود فرآیند تدریس تأثیرگذار باشد و به عنوان راهکاری موثر برای

نمره‌ی ۱ الی ۱۰، توسط دانشجو یک نمره انتخاب گردید. نمره‌ی در حد عالی ۱۰ و کمترین نمره ۱ بود. پرسشنامه جهت تعیین روایی محتوا، به تأیید کارشناسان و صاحب نظران رسید و برای تعیین پایایی تعداد ۳۸ نفر از جامعه مورد مطالعه (حدود ۱۰ درصد حجم کل نمونه) با جایگزینی مجدداً به پرسش‌ها پاسخ دادند و بر اساس تعیین آلفای کرونباخ میزان پایایی آن محاسبه گردید. توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه‌ها توسط مرکز توسعه و با همکاری کارشناسان آموزش دانشکده بین استادی و دانشجویان انجام شد، داده‌ها پس از جمع‌آوری اطلاعات به کمک نرمافزار SPSS و با استفاده از آمار توصیفی و آزمون‌های T مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

جامعه‌ی آماری متشکل از ۲۷۶ نفر از دانشجویان پزشکی شاغل به تحصیل و حدود ۱۲۳ نفر از اعضای هیات علمی در دانشکده‌ی پزشکی بود. نمونه‌های تصادفی به حجم ۸۲ نفر از بین دانشجویان پزشکی و ۸۰ نفر از بین اعضای هیات علمی دانشکده‌ی پزشکی انتخاب شدند. کارشناسان آموزش پرسشنامه‌ها را در اختیار نمونه‌ها قرار داده، پس از تکمیل جمع‌آوری نمودند. از بین استاد ۵۹ نفر (۷۳/۸ درصد) مذکور و ۲۱ نفر (۲۶/۳ درصد) موئث بودند. از بین دانشجویان نیز ۲۹ نفر (۳۵/۴ درصد) مذکور و ۵۳ نفر (۶۴/۶ درصد) موئث بودند. نتایجی که از دیدگاه دانشجویان و استادی در مورد تأثیر ارزشیابی بر بهبود عملکرد تدریس استادی به دست آمد، نشان داد که سوالات مربوط به حیطه‌ی مقرراتی با کسب نمره توسط دانشجو با میانگین و انحراف معیار $۳/۹۴\pm ۱/۲۰$ و از دیدگاه استادی با میانگین و انحراف معیار $۱/۱۳\pm ۳/۵۶$ بیشترین نمره را کسب نمودند. بنابراین در حیطه‌ی مقرراتی از دیدگاه استادی با $۶۸/۸$ درصد و دانشجویان با ۵۰ درصد بیشترین تأثیر را در بهبود تدریس استادی داشته است (جدول ۱ و ۲).

پرسشنامه‌ی ساخت محقق استفاده شد که مشتمل بر دو بخش بود، بخش اول شامل اطلاعات دموگرافیک در استادی و دانشجویان و بخش دوم در برگیرنده‌ی ۲۵ سوال درباره‌ی تأثیر ارزشیابی استادی توسط دانشجویان که به تفکیک ۱۰ سوال مربوط به محتوای آموزش حیطه‌ی آموزشی که شامل «احساس مسوولیت استادی در امر آموزش»، «علاقه و اشتیاق استادی در ارایه‌ی مطالب درسی به دانشجو»، «استفاده از وسایل کمک آموزشی»، «ارایه‌ی طرح درس و مشارکت دادن استادی در سeminارهای آموزشی»، «شرکت دادن دانشجو در مباحث درسی و اهمیت دادن به یادگیری مباحث درسی توسط دانشجو» را شامل می‌شود، ۸ سوال در رابطه با محتوای علمی که شامل «علاقه و رغبت استاد جهت یادگیری»، «توانایی استاد در انتقال درس به دانشجو»، «کاربردی بودن مطالب تدریس شده و تکالیف ارایه شده به دانشجو»، «ترغیب دانشجو جهت ارایه‌ی مقاله»، «علاقه جهت رفع مشکلات علمی دانشجو و استفاده از منابع مفید در ارایه‌ی درس به دانشجو» بود. ۴ سوال در حیطه‌ی ارتباطی استاد و دانشجو که شامل «حفظ شخصیت دانشجو توسط استاد»، «پذیرفتن اشتباہات مطرح شده توسط دانشجو»، «پذیرش نظرات و پیشنهادات منطقی دانشجو توسط استاد» و «علاقه و احترام بین استاد و دانشجو» بود. حیطه‌ی مقرراتی شامل «حضور به موقع استاد جهت اجرای برنامه‌ی درسی» و «رعایت نظم و ترتیب از سوی استاد در فعالیت‌های آموزشی» بود و ۳ سوال در حیطه‌ی آزمون مربوط به نحوه‌ی آزمون نهایی شامل «تبحیر استاد در طرح سوالات امتحانی» و «رعایت نسبت بین محتوای درس و سوالات امتحانی و اعلام نحوه‌ی آزمون و ملاک نمره‌گذاری در آغاز ترم» بود که بر اساس مقیاس لیکرت برای هر سوال پنج گزینه کاملاً موفق با عدد ۵، موافق با عدد ۴، بی‌نظر با عدد ۳، مخالف با عدد ۲، کاملاً مخالف با عدد ۱ در نظر گرفته شد. در خاتمه نیز به‌طور کلی از اثر بخشی ارزشیابی استادی توسط دانشجو سوال شد که از

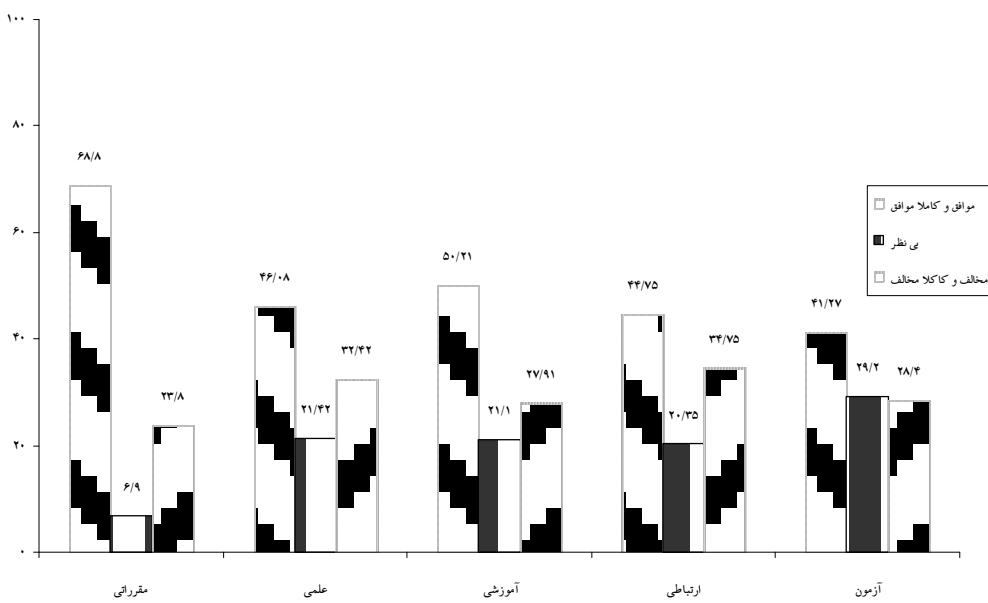
جدول ۱: توصیف داده‌های فرآگیران در خصوص تأثیر ارزشیابی از طریق دانشجویان بر عملکرد استاید

ردیف	عنوانین	ارزشیابی									
		۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱۶	موجب حضور به موقع استاید جهت اجرای برنامه‌های آموزشی می‌گردد.	۲۳۴	۱۱	۱۴.۶	۲۴.۴	۲۶.۳	۲۰.۷				
۱۷	موجب رعایت نظم و ترتیب از سوی استاید در فعالیت‌های آموزشی می‌گردد.	۲۳۴	۱۱	۱۹.۵	۱۹.۵	۲۶.۱	۱۰.۹				
کل		۲۹									
۱۸	میزان تسلط استاید در ارائه مطالب درسی را افزایش می‌دهد.	۲۸۴	۱۷.۰	۲۵.۷	۲۴.۴	۱۲	۱۱				
۱۹	موجب علاوه و رغبت استاید جهت پاسخگویی به سوالات بجای دانشجویان در رابطه با درس می‌گردد.	۲۹۷	۱۰.۹	۱۹.۵	۲۴.۴	۲۹.۳	۹.۱				
۲۰	موجب توانائی استاید در افزایش قدرت تهییم و انتقال درس به دانشجو می‌گردد.	۲۸۵	۸.۵	۲۶.۴	۲۹.۳	۲۶.۴	۸.۵				
۲۱	موجب همبستگی مطالب ارائه شده با واقعیت‌ها و پیشرفت‌های علمی جدید می‌شود.	۲۸۹	۱۰.۹	۱۹.۵	۲۲.۹	۲۲.۲	۸.۵				
۲۲	موجب کاربردی بودن مطالب تدریس شده و تکالیف ارایه شده به دانشجو توسط استاید می‌گردد	۲۰.۱	۱۱	۲۱.۷	۱۷.۱	۲۳.۲	۱۰.۹				
۲۳	علاقه و رغبت استاید به راهنمایی دانشجو در ارائه مقاله و تدوین پایان نامه را سبب می‌شود.	۲۸۲	۱۴.۶	۲۸	۲۶.۸	۲۲	۸.۵				
۲۴	علاقه و رغبت استاید در رفع مشکلات علمی دانشجویان را افزایش می‌دهد.	۲.۹	۱۱	۱۹.۵	۳.۵	۲۶.۸	۱۲.۲				
۲۵	موجب هدایت دانشجو توسط استاید به استفاده از منابع مفید و معتبر در رابطه با درس می‌گردد.	۲۱۳	۱۲.۲	۱۳.۴	۲۲.۹	۲۹.۳	۱۱				
۲۶	علاقه و انگیزه استاید را جهت راهنمایی دانشجویان را به مطالعه و تحقیق در رابطه با درس می‌گردد.	۲۹۵	۱۱	۲۹.۳	۲۰.۶	۲۲	۱۲.۲				
کل		۲۹۴									
۲۷	موجب احساس مسؤولیت استاید به امر آموزش می‌گردد.	۲۲	۱۲.۴	۱۴.۶	۲۲.۲	۲۴.۱	۱۶.۷				
۲۸	موجب علاقه و اشتیاق استاید در ارایه مطالب درسی می‌گردد.	۲۹	۱۲.۴	۲۶.۸	۲۴.۴	۲۲	۱۱				
۲۹	پاucht علاقه استاد به استفاده از وسایل کمک آموزشی (نظیر وسایل سمعی و بصری و...) می‌گردد.	۲۱۲	۱۱	۲.۷	۲۲	۲۰.۴	۹.۱				
۳۰	موجب می‌شود استاد اهداف درسی و سرفصل‌های دروس را با دانشجو در میان بگذارند (ارائه طرح درس)	۲۱۲	۱۲.۴	۱۹.۵	۲۲	۲۱.۷	۱۳.۴				
۳۱	میزان مشارکت استاید در سمینارهای آموزشی و کنفرانس‌های علمی را افزایش می‌دهد.	۲۹۷	۱۲.۴	۲۸	۱۸.۳	۲۸	۱۲.۲				
۳۲	موجب علاقه و رغبت استاید برای شرکت دادن دانشجو در مباحث درسی می‌گردد.	۲۹۵	۱۴.۶	۲۲	۲۶.۸	۲۴.۴	۱۱				
۳۳	موجب علاقه استاید اهمیت دادن یادگیری مباحث درسی به دانشجو می‌گردد.	۲.۱	۱۱	۲۲	۲۱.۷	۲۰.۶	۹.۱				
کل		۲.۲									
۳۴	موجب ایجاد علاقه و احترام متقابل بین استاد و دانشجو می‌شود.	۲۹۲	۱۲.۲	۲۰.۶	۲۶.۸	۲۵.۶	۱۰				
۳۵	موجب پذیرش نظرات و پیشنهادات منطقی دانشجویان توسط استاید در رابطه با درس می‌گردد.	۲۹۵	۱۲.۲	۲۶.۸	۲۴.۴	۲۴.۴	۱۱				
۳۶	موجب حفظ شخصیت دانشجو توسط استاید در حین تدریس و آموزش می‌گردد.	۲۹۰	۱۴.۶	۲۴.۴	۲۶.۸	۲۶.۴	۹.۱				
۳۷	پاucht می‌شود که استاید اشتباهات مطرح شده توسط دانشجو را در حین درس صادقانه پذیرد.	۲۹۶	۱۰.۹	۱۹.۵	۲۹.۳	۲۲.۲	۱۲.۲				
کل		۲۹۲									
۳۸	موجب تبحیر استاد در طرح سوالات امتحانی می‌گردد.	۲۷۵	۱۴.۶	۲.۵	۲۰.۶	۲۲.۲	۶۱				
۳۹	موجب رعایت تناسب بین محتواه درس و سوالات امتحانی توسط استاید می‌گردد.	۲۷۱	۱۷.۱	۲۹.۳	۲۴.۴	۲۲.۲	۶۱				
۴۰	موجب اعلام نمودن نحوه آزمون و ملاک نمره‌گذاری در آغاز ترم از طرف استاد به دانشجو می‌گردد.	۲.۶	۱۲.۲	۲۲	۲۴.۴	۲۰.۵	۱۱				
کل		۲۸۴									

۲/۹۲ $\pm$ ۱/۰۵ و استاد ۱/۱۲ $\pm$ ۳/۱۰ همراه بود، استاد با ۴۴/۷۵ درصد و دانشجویان با ۳۴/۷۸ درصد نظر موافق بودند. در حیطه‌ی آزمون نیز از نظر دانشجو با میانگین و انحراف معیار ۲/۸۴ $\pm$ ۱/۰۶ و از نظر استاد با میانگین و انحراف معیار ۳/۰۹ $\pm$ ۱/۰۱ در عملکرد تدریس استاد موثر بود که استاد با ۴۱/۲۷ درصد و دانشجویان با ۳۳/۳۶ درصد موافق این تأثیر بودند. با توجه به یافته‌ها از دیدگاه استاد و دانشجویان، ارزشیابی بیشترین تأثیر را در حیطه‌ی مقرراتی و آموزشی استاد داشته، کمترین تأثیر را نیز در حیطه‌ی آزمون و ارتباطی بر جای گذاشته بود (نمودار ۱).

البته این تأثیر از نظر استاد نسبت به نظر دانشجویان بیشتر بوده است، بعد از حیطه‌ی مقرراتی، حیطه‌ی آموزشی با میانگین و انحراف معیار از دیدگاه دانشجو ۳/۰۲ $\pm$ ۱ و استاد ۳/۲۵ $\pm$ ۰/۹۴ بیشترین نمره را کسب نمود که در این حیطه استاد با ۵۰/۲۱ درصد و دانشجویان با ۴۰/۴۲ درصد، تأثیر را ارزشیابی نمودند. در حیطه‌ی علمی که بعداز دو حیطه‌ی قبلی قرار داشت، از دیدگاه دانشجویان با میانگین و انحراف معیار ۳/۱۶ $\pm$ ۱/۰۴ در ۲/۹۴ $\pm$ ۱ و استاد با میانگین و انحراف معیار ۴/۰۸ درصد بهبود تدریس استاد موثر بود که استاد با ۴/۰۸ درصد و دانشجویان با ۳۵/۵۸ درصد موافق آن بودند. در حیطه‌ی ارتباطی نیز که با میانگین و انحراف معیار از نظر دانشجو

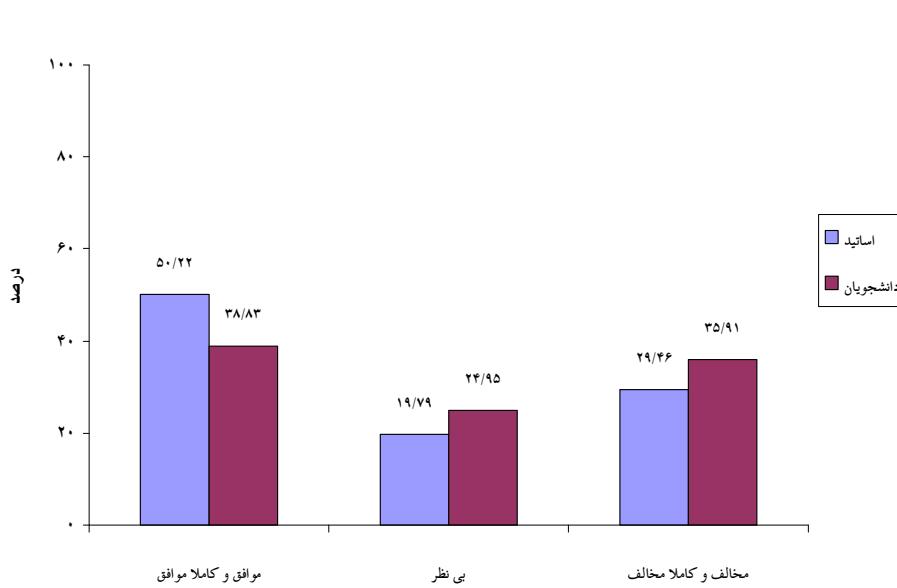
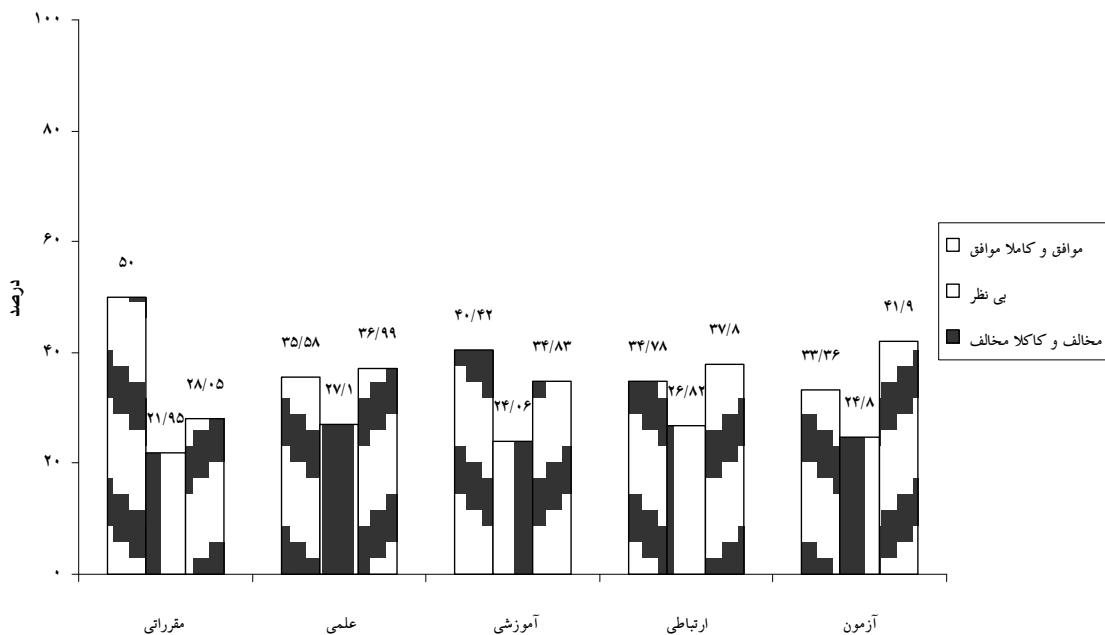
نمودار ۱: نظرات استاد دانشکده پزشکی نسبت به تأثیر ارزشیابی در مختلف حیطه‌های مختلف بر عملکرد آموزشی

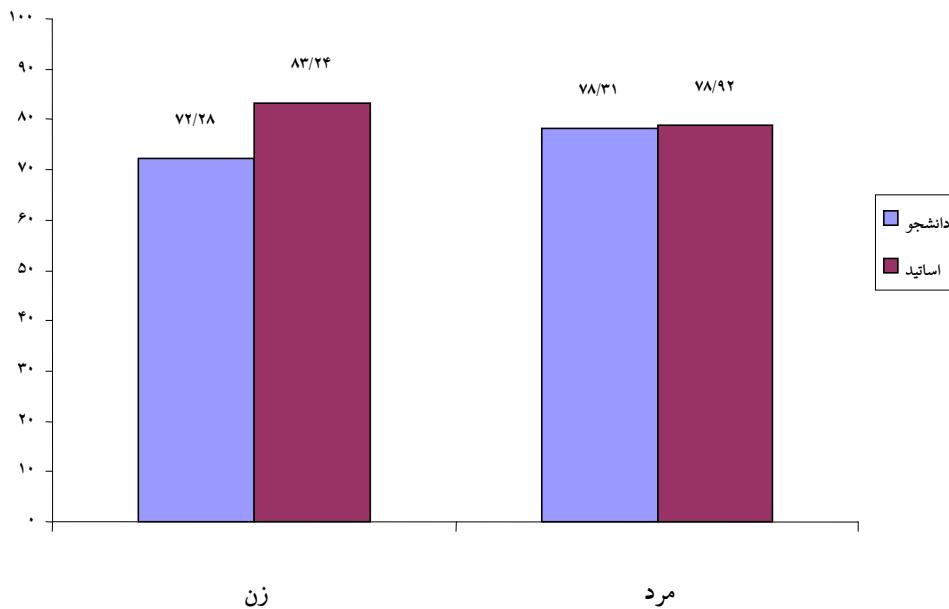
۲۴/۹۵ درصد هم بی‌نظر بودند. به نظر می‌رسد استاد نظرات بیشتری به تأثیر ارزشیابی بر بهبود تدریس نسبت به دانشجویان داشتند (نمودار ۳). در دیدگاه استاد در مورد میانگین نمرات بدست آمده در حیطه‌های علمی، آموزشی، ارتباطی، آزمون، مقرراتی تفاوت معناداری مشاهده گردید

در مقایسه‌ی بین دو دیدگاه استاد و دانشجویان، نتایج نشان داد که استاد ۵۰/۲۲ درصد موافق تأثیر ارزشیابی بر عملکرد آموزشی بودند و ۲۹/۴۶ درصد مخالف آن و ۱۹/۷۹ درصد هم در این مورد نظری نداشتند. در صورتی که دانشجویان با ۳۹ درصد موافق و ۳۵/۹۱ درصد مخالف آن بودند.

اساتید از نظر تفاوت میزان تحصیلات که شامل فوق تحصص، تحصص، دکترا و فوق لیسانس می‌شد، مشاهده نگردید ($P=0.79$).

در نظر دانشجویان نیز بین میانگین حیطه‌ها تفاوت معناداری نشان داده شد ($P=0.001$). تفاوت معناداری در دیدگاه

نمودار ۴: میانگین نمرات به دست آمده در خصوص تأثیر ارزشیابی بر عملکرد استاید به تفکیک جنسیت

می‌رسد از نظر استاید و دانشجویان انجام ارزشیابی بر حیطه‌ها به ترتیب ذکر شده (مقرراتی، آموزشی، علمی، ارتباطی و آزمون) موثر بوده، هر کدام به طور نسبی در بهبود تدریس استاید مفید تلقی گردید و این با نتایج پژوهش‌های انجام شده توسط غفوریان و همکاران در سال ۱۳۸۰ همسو می‌باشد. به طوری که ۸۵ درصد اعلام نمره‌ی ارزشیابی را به عنوان یک بازخورد مناسب در بهبود کیفیت تدریس مفید تلقی کردند (۵). مطالعه‌ی دیگری در زمینه‌ی تأثیر ارزشیابی استاید توسط دانشجویان به عملکرد آموزش آنان در گیلان توسط موسوی انجام شد که اکثریت استاید و دانشجویان (۶۰ درصد) مخالف تأثیر ارزشیابی استاید به شیوه‌ی تدریس استاید بودند و در ارتباط با تأثیر ارزشیابی استاید بر محتوای آموزشی و مطالب درسی ۷۰ درصد استاید و ۵۵ درصد دانشجویان نظر مخالف داشتند، ولی همین مطالعه تأثیر ارزشیابی در ارتباط بین استاد و دانشجو را دارای اهمیت می‌داند. (۵۰ درصد استاید و

میانگین نمرات در خصوص تأثیر ارزشیابی نشان داد که عملکرد استاید زن بیش از دانشجویان زن می‌باشد، ولی بین دانشجویان مرد و استاید مرد تقریباً میانگین‌ها این تأثیر را یکسان نشان دادند. طبق این نمودار مشخص گردید که دانشجویان مرد بیش از دانشجویان زن به این تأثیر تأکید داشتند و در بین استاید زن و مرد، استاید زن بیش از استاید مرد به آن معتقد بودند (نمودار ۴). در دیدگاه استاید از نظر جنسیت تفاوت معناداری نشان داده نشد ($P=0.484$). از دیدگاه دانشجویان نیز بین زن و مرد تفاوت معناداری مشاهده نگردید.

بحث

با توجه به میزان پاسخ دهی استاید و دانشجویان می‌توان به اهمیت تأثیر ارزشیابی بر عملکرد آموزشی استاید پی‌برد، در این مطالعه یافته‌های ما در پنج حیطه قابل بررسی بود، به نظر

توانایی حرفه‌ای استادان اهمیت بیشتری می‌دهند (۱۰). مطالعه‌ی دیگری توسط سرچمی و همکاران در رابطه با نظرات استادی و مدیران گروه دانشگاه علوم پزشکی ایران در مورد تأثیر ارزشیابی دانشجو در بهبود تدریس استادی نشان داد که به طور کلی اکثریت استادی (۶۱/۹ درصد) میزان تغییر در عملکرد خود را با توجه به ارزشیابی دانشجو کم دانسته‌اند (۱۱). به طور کلی نتایج ذکر شده نشان داد که تأثیر ارزشیابی در عملکرد آموزشی استادی دارای دیدگاه‌ها متفاوتی در بین آنان است.

نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌ها اغلب استادان و دانشجویان موافق تأثیرگذاری ارزشیابی بر عملکرد آموزشی استادی بودند، لیکن دانشجویان به میزان قابل توجهی نسبت به استادی این تأثیرگذاری را کمتر می‌دانند که ممکن است این مقدار نگرش، به علت عدم بازخورد نتایج ارزشیابی به دانشجویان و روند فعلی ارزشیابی باشد. ولی استادی چون سالانه، گزارشی از نتایج ارزشیابی خودشان را دریافت می‌کنند، تأثیر آن را در عملکرد خود بیشتر احساس می‌کنند، به نظر می‌رسد در ارزشیابی استادی بهتر است ضمن انجام ارزشیابی در شرایط مطلوب، فقط پر کردن فرم‌های ارزشیابی توسط دانشجویان مورد ملاک قرار نگیرد. پیشنهاد می‌شود ارزشیابی توسط دانشجویان مکانیزه گردد و همچنین با تدوین برنامه‌های لازم شرایطی فراهم شود که دیدگاه‌های دانشجویان و استادی هر چه بیشتر به هم نزدیک گردد.

دانشجویان موافق بودند) در ضمن ۵۵ درصد دانشجویان و ۶۰ درصد استادی مخالف تأثیر ارزشیابی استادی بر نحوه آزمون نهایی بودند. که با مطالعه‌ی حاضر که تأثیر حیطه‌ها را در بهبود عملکرد آموزشی استادی مفید می‌داند همخوانی ندارد (۱۲). پژوهشی که توسط رنجبر و همکاران در سال ۱۳۸۴ در زمینه‌ی دیدگاه اعضای هیأت علمی و دانشجویان در ارزشیابی استادی در مازندران انجام گردید، نشان داد که بیش از نیمی از استادان به طور کلی ارزشیابی توسط دانشجو را نامطلوب می‌دانستند و معتقد به عدم آگاهی و عدم صداقت و دخالت اغراض شخصی توسط دانشجو در تکمیل پرسشنامه‌های ارزشیابی بودند. این مساله یعنی عدم پذیرش نتایج توسط استادان، بی‌اثر کردن ارزشیابی را در پی خواهد داشت. در حالی که اکثریت دانشجویان بر خلاف آن به آگاهی و صداقت خود در تکمیل پرسشنامه‌ها اعتقاد داشتند که با مطالعه‌ی حاضر که حدود ۵۰ درصد استادی موافق تأثیر ارزشیابی بر عملکرد آموزشی استادی بودند همخوان نمی‌باشد (۱۳). مطالعه‌ی جوادی و همکاران در پرسنی نظرات هیأت علمی در خصوص ارزشیابی استادی نشان داد که دانشجو تا حدودی با آگاهی و صداقت فرم‌های ارزشیابی را تکمیل می‌کنند (۱۴). همچنین مطالعه‌ی ضیایی و همکاران در بیرون از دانشجویان نسبت به ارزشیابی استاد نشان داد که حدود ۴۰ درصد استادان معتقدند پرسشنامه‌ها توسط دانشجویان بدون مسؤولیت و حوصله تکمیل شده، ۳۰ درصد بدون آگاهی پاسخ داده می‌شود (۱۵). مطالعه‌ی برگمن و همکاران (۱۹۹۰) در دانشگاه سین سینایی نشان داد که دانشجویان به مهارت‌های ارتباطی و

منابع

- ۱- سیف علی اکبر. روش‌های اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزش. چاپ سوم، نشر دوران، تهران؛ ۱۳۷۸: ص ۲۷-۲۵.
- ۲- ول夫 ریچارد. روش‌های ارزشیابی آموزشی: ترجمه علیرضا کیامش، مرکز نشر دانشگاهی. ۱۳۷۱: ص ۳۴.

- ۳- شکورنیا عبدالحسین. ارزشیابی استاد و ارتقاء کیفیت. مجموعه مقالات سمینار کشوری ارزشیابی و اعتبار بخشی اهواز. ۱۳۸۰: ص ۱.
- ۴- رنجبر منصور و همکاران. بررسی دیدگاه اعضای هیئت علمی و دانشجویان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مازندران در مورد تأثیر ارزشیابی استادان توسط دانشجو در سال ۱۳۸۴- مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی مازندران. ۱۳۸۵۰؛ ۵۶: ص ۱۲۶-۱۳۴.
- ۵- غفوریان بروجردنیا و همکاران. بررسی دیدگاه استاید دانشگاه علوم پزشکی اهواز نسبت به بازخورد نتایج ارزشیابی استاد در بهبود کیفیت تدریس در سال تحصیلی ۸۰-۸۱. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. ۱۳۸۱؛ ۷: ص ۹۲.
- ۶- موسوی ساقی و همکاران. بررسی نظرات دانشجویان، استاید و مدیران آموزش دانشگاه علوم پزشکی گیلان در مورد تأثیر ارزشیابی توسط دانشجو به عملکرد آموزشی آنان، مجله آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی گیلان. ۱۳۸۶؛ ۱۰: ص ۴۶-۴۱.
- ۷- جوادی مریم و همکاران. بررسی نظرات اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی قزوین در خصوص ارزشیابی استاد-فصلنامه آموزشی پزشکی و توسعه. سال اول، شماره اول؛ زمستان ۱۳۸۴: ص ۵۲-۴۸.
- ۸- ضیائی مسعود و همکاران. بررسی دیدگاه استاید و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند نسبت به ارزشیابی استاد توسط دانشجو، خلاصه مقالات هفتمین همایش کشوری آموزش پزشکی تبریز. ۱۳۸۴: ص ۱۰۷.
- 9- Ziae M, Mirie M, Haji Aadi MR, Mehrijoofard H. Evaluation of faculty Members by Students in Birjand University of Medicine; 2003-2004. *J Med Edu.* 2005; 1: 17-24.
- 10- Bergman K, Gaitskill T. Faculty and student perceptions of effective Clinical teachers:an extension study. *J Prof Nurs.* 1990; 6: 33-44.
- 11- سرچمی رامین و همکاران. بررسی نظرات استاید و مدیران گروه دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی ایران در مورد تأثیر ارزشیابی دانشجویان از استاید در بهبود تدریس استاید در سالهای ۷۸-۸۰. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی؛ سال ۱۳۸۱؛ شماره هفتم: ص ۶۹-۷۰.